

Göç, Çevre Ve İletişim

*Süleyman Güven

Bozok Üniversitesi, Yozgat, Türkiye

Göç kavramı çok eski dönemlerden beri var olan ve toplumları çeşitli açılardan etkileyen bir olguya göndermede bulunmaktadır. Özellikle siyasal, toplumsal ve ekonomik buhranların veya karışıklıkların ortaya çıktığı dönemlerde insanların buldukları yerlerden daha güvenli, istikrarlı ve bolluğun/zenginliklerin bulunduğu yerlere göç etmeleri daha yoğun bir şekilde yaşanmaktadır. Göç olgusu hem göçmenler hem de göç edilen yerleşim yerlerindeki mukimler açısından çok yönlü olarak siyasal, toplumsal, ekonomik, kültürel ve çevresel sonuçlar doğurmaktadır. 20. Yüzyılın son çeyreğinden özellikle Soğuk Savaş'ın bitiminden hemen sonra ortaya çıkan ve 21. Yüzyılda devam eden savaşlar ve ekonomik bunalımlar zorunlu göç hareketlerini hızlandırırken yine bu dönemde iletişim ve ulaşım araçlarında meydana gelen hızlı gelişmeler insanların çeşitli saiklerle bir yerden başka bir yere hareket etmelerini kolaylaştırmış, kültürel karşılaşmaların daha yoğun bir şekilde yaşanmasını beraberinde getirmiştir. Bu çerçevede göç hareketlerinin en çok etkilediği yerlerden biri şehirler ve bu şehirlerin fiziksel ve toplumsal yapısıdır. Göç alan şehirlerde göçün neden olduğu gelişmeler genel olarak şehirlerin fiziki yapısına, şehrin kültürel dokusuna, şehirlerin yönetim birimlerine ve ekonomik gelişimine yönelik etkiler olmuştur. Gettolaşma, kültürel farklılaşma, entegrasyon sorunu, yerleşme sorunu, mekânsal değişim, çarpık kentleşme, altyapı ve ulaşım sorunu, çevre sorunları gibi etkiler bunların önde gelen sonuçlarıdır. Bu çerçevede özellikle gelişmekte olan ülkelerde dengeli olmayan yoğun göç hareketleri bu tür sorunları daha da ağırlaştırırken daha dengeli göç hareketleri şehir yapılarının düzenli bir şekilde kontrol altında tutulmasına olanak tanımaktadır. Göç edilen şehirlerin fiziksel çevresine, mimari dokusuna yönelik etkileri sosyo-kültürel ve ekonomik etkiler izlemektedir. Göç yoluyla şehirlerin üretim sisteminde ve buna bağlı gelir yapılarında, işgücü piyasasında göçün niteliğine bağlı olarak değişimler yaşanmaktadır. Nitelikli göç şehrin gelişimine katkıda bulunurken niteliksiz göç bunun tam tersi bir duruma neden olmaktadır. Göç yoluyla ortaya çıkan toplumsal hareketler ve bunun sonucunda yaşanan kültürel karşılaşmalar insanlar arasında farklı iletişim ve ilişki biçimlerinin geliştirilmesini de beraberinde getirmektedir. Bu

çalışmanın amacı göç olgusu ile fiziksel ve toplumsal çevre ve toplumsal ilişkiler arasındaki bağlantıyı ortaya koymak ve bu çerçevede göç olgusunun avantaj ve dezavantajlarını tartışmaktır. Bu amaçla çalışmada aşağıdaki varsayımlar oluşturulmuştur:

- Göç olgusu göç hareketlerine hazır olmayan şehirlerde plansız kentleşmenin ortaya çıkmasına neden olmakta ve çevre sorunlarını beraberinde getirmektedir.

- Göç olgusu göçmenler ve mukimler arasında toplumsal ilişkilerin ve iletişimin yeniden yapılandırılmasını gerektirmekte ve zaman zaman toplumsal uyum sorunlarının ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

- Göç olgusu kültürel karşılaşmaların yaşanmasına hizmet etmekte ve kültürel alışverişlerle insan topluluklarının birbirlerini daha iyi anlama ve birbirlerine yakınlaşma potansiyelini güçlü bir şekilde içinde barındırmaktadır.

Bu çalışmada yöntem olarak literatür taraması kullanılarak öncelikle göç olgusu farklı açılardan ele alınacak, ardından göç olgusunun çevreyle olan ilişkisi üzerinde durulacak ve göç olgusunun toplumsal ilişkilere ve iletişime yansımaları ele alınacaktır. Bu çerçevede son olarak Türkiye’de göç hareketleri ve sonuçları ele alınıp değerlendirilmeye çalışılacaktır.

1. Göç Kavramı ve Göç Olgusu

Sosyolojik açıdan bakıldığında insan veya insanlar gruplarının çeşitli faktörler nedeniyle mekânsal düzlemde yer değiştirmesi ile eyleme dönüşen, eylemin bitmesinden sonra da etkileri devam eden bir süreçler bütünü olarak tanımlanabilen göç olgusu çok eski tarihlere kadar uzanabilmektedir. Göçün itici nedenlerine bakıldığında göç olgusunu doğuran faktörlerin en önemlilerinin doğal ve toplumsal çevre olduğu görülmektedir. Bu çevreler, birey ya da grubun beklentilerini, özellikle de ekonomik-kültürel gereksinmelerini karşılayamadığı sürece reddedilir ve böylece göç süreci başlamış olur. Bu bağlamda göç, her şeyden önce, bireylerin ya da grupların bir yerden başka bir yere gitmeleri/taşınmaları olarak tanımlanabilir. Bu yer değiştirme aynı mahalle içinde, kasabada-kentte ve aynı bölgede yakın mesafeli olabileceği gibi kentler, bölgeler arasında iç göç biçiminde; ülkeler, kıtalar arasında uzun mesafeli dış göç biçiminde de olabilir (Çakır, 2011: 131). İnsanlık boyunca yaşanan göçler, mekanda eşitsiz biçimde dağıtılmış ekonomik fırsatlardan yararlanma isteğinin bir

sonucu olabildiği gibi ekolojik dayatmalar ya da devlet gibi sosyal bir otoritenin gündeme getirdiği sürgünler, iskanlar ve savaşlar nedeniyle de ortaya çıkabilmektedir. Göç olgusu tek bir yere özgü bir durum olmayıp insanın var olduğu ve göç koşullarının ortaya çıktığı her yerde gerçekleşebilmektedir. Göçlerin ortaya çıkmasına neden olan etkenler tüm dünya ülkelerinin hemen hepsinde genel olarak benzerdir (Koçak ve Terzi, 2012: 165). Bu çerçevede göç olayı, sosyo-politik, sosyo-ekonomik, sosyo-psikolojik ve kültürel nedenlere dayanabilir ya da bu nedenlerden bir ya da birkaçı eşliğinde gerçekleşebilir. (Çakır, 2011: 132). Bireysel düzeyde veya yoğun ve toplu halde gerçekleşen göçler etkileri açısından birbirlerinden farklılık göstermektedir. Bu etkiler hem çevresel düzeyde hem de sosyo-kültürel düzeyde olabilmektedir. Buna göre göçlerin ilk etkilerinin görüldüğü yer fiziki çevredir denilebilir. Bunun en önemli nedeni ise insanların öncelikle barınma, çalışma, fiziksel, biyolojik, vb. ihtiyaçlarını giderme gerekliliğidir. Bunun en bariz olarak görüldüğü yerler ise sanayi devriminden sonra yoğun göç hareketlerine maruz kalan şehirlerdir.

Bu dönemde şehirlerde göçle beraber, konut, sağlık, eğitim, sosyal hizmetler ve altyapı hizmetlerinde gözle görülür bir açık ortaya çıkmaktadır. Şehre yeni yerleşen halk kesimi birçok alanda hizmetlerin kendilerine ulaşmasını beklemekte ve hizmetlerin karşılanmaması / karşılanamaması durumunda ise acil ihtiyaçlarını kendi yöntemleriyle gidermeye çalışmaktadır. Marjinal hizmetlerdeki yığılmalar, erken saatlerde köşe başlarında oluşan işçi pazarları, trafik, park yeri, içme suyu, elektrik, otobüs sıkıntıları, kanalizasyon yetersizliği, okul, kitaplık, yeşil alan eksikliği, toplumsal erozyonun büyük kentlerdeki belirtileridir (Ceritli, 1995: 18). Yoğun göç hareketlerinin yaşandığı bölgelerde ve şehirlerde yukarıda da ifade edildiği gibi zorunlu olarak nüfusun hızlı artışıyla birlikte konut, sosyal hizmetler, sağlık hizmetleri, altyapı, ulaşım, istihdam gibi birçok alanda önemli derecede yetersizliklerle karşılaşmaktadır. Bunun sonucunda düzensiz şehir gelişim ile birlikte çevre sorunlarında geometrik artışlar gözlemlenmektedir. Bunlar arasında şunları saymak mümkündür.

1. Gecekondulaşma,
2. Su ve kanalizasyon gibi temel hizmetlerde eksiklikler,
3. Toprağın plansız ve amaç dışı kullanımı,
4. Ulaşım hizmetlerinde yetersizlik ve trafik sorunu,
5. Temizlik hizmetlerinin düzenli yürütülememesi ve çöp sorunu,
6. Kaçak yapılaşma,

7. Kültürel çevrenin yozlaşması ve sosyal sorunlar,
 8. Doğal dengenin hızlı bir biçimde bozulması,
 9. Yapılaşma için yeşil alanların ve verimli tarım topraklarının tahrip edilmesi v.s.
- (Ceritli, 1995: 16).

Bu sorunlar arasında gecekondulaşmaya ayrı bir parantez açmak gerekmektedir. Çünkü göçün en önemli sonuçlarından biri gecekondulaşma olarak ortaya çıkmaktadır. Gecekondulaşma, şehri hem fiziki ve hem de sosyal çevre sorunlarıyla karşı karşıya getirmektedir. Bir taraftan sağlıksız ve altyapısız yapılaşma sürerken, diğer yandan yakıt, çöp üretimi gibi nedenlerden dolayı hava, su ve toprak kirliliği artış kaydetmekte ve kirliliğin hareketliliğinden dolayı tüm şehir insanının ve ekosistemin hayatını değişik açılardan tehdit etmektedir (Ceritli, 1995: 18). Gecekondulaşma bu faktörleriyle çarpık kentleşmeyi beraberinde getirerek hem görüntü kirliliğine neden olmakta hem de doğal çevreyi tahrip etmekte ve sosyal ilişkilerin ve iletişimin kurulma çevresini yeni bir biçime sokmaktadır. Bu tür çevrelerde kurulan iletişim güven temeli üzerine bina edilememekte, ilişkiler kopuk bir yapıda cereyan etmektedir. Bu çerçevede göç edilen yerlerdeki genel olarak homojen durumda bulunan sosyal yapı içerisine giren yeni ve farklı yapıdaki insan grupları ve topluluklarının kendi gelenek, örf ve adetlerini yaşayabilmeleri zorlaşmaktadır. Giderek şehirleri heterojen bir yapıya dönüştüren yoğun göçler kentlilik kimliğinin oluşması ve sosyo-kültürel ve ekonomik entegrasyonun sağlanması açısından da önemli sorunları beraberinde getirmektedir. Göçmenler geldikleri şehirlerde kendi kültürlerini aynı şekilde yaşamak istediklerinde zaman zaman uyumsuz durumlar ortaya çıkabilmekte ve şehirli yaşamı rahatsız edebilmektedirler. Bunun en çarpıcı örneklerinden biri olarak kırdan gelen veya kırsal bir kültüre sahip olan göçmenlerin gelmiş oldukları şehirlerde düğünlerini kır düğünü şeklinde evlerinin veya apartmanlarının önünde tüm mahalleyi rahatsız edecek şekilde yüksek sesli olarak yapmaları ve gürültü kirliliğine sebep olmalarıdır.

Bununla birlikte göç hareketlerinin olumlu tarafları da bulunmaktadır. Şehirleşme süreci, köy veya kırsal kesimden genç, enerjik, okuma-yazma merakı olan ve kendi potansiyellerini gerçekleştirmek isteyen kişilerin kente göçmesi anlamına geldiğinden niteliğe dayalı bu tür göç hareketlerinin göçün gerçekleştirildiği şehirlere önemli bir değer kattığı da ifade edilebilir. Büyük kentler ve gelişmiş bölgeler kırsal alanların ve az gelişmiş bölgelerin genç ve kabiliyetli insan gücünü çekmektedir. Bu durum şehirlerde önemli bir mobilitenin

yaşanmasını ve şehirlerde bulunan olanakların kısmen de olsa göçmenler vasıtasıyla kırsala taşınmasını da beraberinde getirmektedir. Kırsal kesimle olan sosyal ve ekonomik ilişkilerini tam olarak kesmeyen göçmenler şehirlerde elde etmiş oldukları olanakları kırsal alana da yansıtabilmektedir.

2. Göç ve Kültürlerarası İletişim

Göç olgusu özellikle de uluslar arası göç farklı sosyal, kültürel ve ekonomik karşılaşmaları beraberinde getirmekte ve bir taraftan yeni fırsatların doğmasına, önyargıların kırılmasına ve farklı kültürler arasında sağlıklı bir iletişim ortamının da doğmasına ön ayak olurken öbür taraftan bunun tam tersi yeni önyargıların oluşmasına ve kültürel çatışma risklerini de beraberinde getirebilmektedir. Ulaşım ve iletişim teknolojilerinin gelişmesi, insanların, kurumların, malların, hizmetlerin ve sermayenin ülkelerin sınırlarını aşacak biçimde dolaşımına olanak sağlamaktadır. Bu durum sadece az gelişmiş ülkelere gelişmiş ülkelere doğru değil, gelişmiş ülkelere diğer ülkelere doğru da göçün oluşmasına neden olmaktadır. Küreselleşme, göçün özellikle uluslararası göçün farklı yönlerine doğru gelişmesi üzerinde kaçınılmaz bir etkiye sahip durumdadır. Dolayısıyla günümüzde uluslararası göçün pek çok ülke için önemli bir olgu haline geldiği görülmektedir. Çeşitli nedenlerle gerçekleştirilen göç olayları farklı kültürlerin karşılaşmasına neden olmakta ve farklı kültürlerden gelen insanların bir arada yaşamlarını sürdürme zorunluluğu uyum ve çatışmaya dair önemli sorunlar gündeme getirmektedir. Bu sorunlar kültürlerarası iletişimin önündeki engeller olarak karşımıza çıkmaktadır. Kültürel farklılıklardan kaynaklanan uyum sorunları, iletişim engelleri ve bu engelleri aşma yolları bugün pek çok toplumun öncelikli konularından biri durumundadır (Aksoy, 2012: 293).

Uluslararası göç ile din, dil, örf, adet, gelenek, kültür vb. birçok unsur açısından birbirlerinden farklı yapılara sahip kişilerin veya grupların aynı toplumsal çevrede bir arada yaşamları söz konusu olabilmektedir. Bu bir arada bulunma durumu farklı kültürlere sahip bireyler arasında farklı iletişim ve uyum problemlerini de zaman zaman beraberinde getirebilmektedir. Uluslar arası göçün yoğunluk derecesine göre değişen etki oranlarıyla karşılıklı olarak toplumsal hayattaki dengeler de değişime maruz kalabilmektedir. Bu çerçevede insanların belirli bir toplum içinde öğrendikleri, paylaştıkları ve anlam inşa etmeye çalıştıkları bir yaşam düzeni olarak ifade edilebilecek olan kültür genel olarak iki boyutta ele alınabilir. Bunlardan

birincisi, teknoloji, üretim araçları, ekonomik-finansal, sosyal altyapı, sanat vb. gibi unsurları içeren maddi kültür; ikincisi ise dil, din, ahlak anlayışı, değer yargıları, adet ve gelenekleri içeren manevi kültürdür. Aslında kültür kavramı ile işaret edilen genellikle manevi kültür olmaktadır. Manevi kültür bir topluluğu, halkı ya da milleti diğerinden ayıran inanç yapısı, gelenekler, kolektif davranışlar, toplumsal kurallar, değer yargıları ve zihniyettir. Bu bağlamda kültürlerarası iletişimin konusunu daha çok manevi kültür oluşturmaktadır. (Aksoy, 2012: 298). Bununla birlikte maddi kültürün ana belirleyicisi ve şekillendiricisi de yine manevi kültürdür. Bu çerçevede maddi kültürün biçimlendiricisi konumunda bulunan manevi değerlerin ve inanç yapılarının öncelikle farklı kültürler arasında çatışma konusu olduğu ardından maddi kültürün de bundan etkilendiği ifade edilebilir. Farklı kültürlerin karşılaşması sonucunda kültürler bir taraftan birbirlerini etkilerken ve kültürel benzeşme yaşanırken öbür taraftan kültürün korunması güdüsü ile farklı toplumsal kesimler arasında yeni bariyerlerin inşa edilmesi de söz konusu olabilmektedir.

Bu çerçevede insanlar, içinde buldukları çevreyle uyum içinde olmadıklarında, amaçlarına ulaşmakta zorluk çektikleri ifade edilebilir. Bu bakımdan ülkesel veya milletlerarası göç olayları kimi zaman bireylerin önemli zorluklar yaşamalarına neden olabilmektedir. Bu zorlukların başında ise 'kültür şoku' olgusu gelmektedir. Kültür şoku, genel olarak bir kültürden başka bir kültüre doğru giden veya onlarla karşılaşan kişilerin, yeni kültüre uyum sağlamakta karşılaştıkları güçlükler, sıkıntı ve bunalımlar, gösterdikleri tepkilerdir. Yeni bir ülkeye gelişte ilk dönemde yaşanan duygusal boşluk, yabancılaşma olarak ifade edilebilir. Kültür şoku bireysel özelliklere bağlı olarak farklı düzeylerde gelişebilen bir süreçtir. Kişinin farklılıklarla baş etmeyi öğrenmesi ile zaman içinde ortadan kalkabilmekte ve uyum, aşamalı olarak artabilmektedir. Bunun tersi bir durum olarak, bireyler kültürel farklılıklarla etkileşimde başarısızlık yaşadığında, kültür şoku artarak devam etmekte ve göç yaşantısını derinden etkilemektedir (Aksoy, 2012: 299). Bu durumda kültür şokunun sorunsuz bir şekilde atlatılması hem göç edilen yerdeki yerleşimcilerin hem de göçmenlerin karşılıklı olarak bir arada yaşama kültürü geliştirmelerine bağlı görünmektedir. Bu çerçevede bir arada yaşama kültürünün geliştirilmesi sağlıklı bir fiziki ve toplumsal çevrenin de oluşmasına önemli katkıda bulunacaktır.

3. Türkiye’de Göç Hareketleri ve Sonuçları

Türkiye’deki göç olgusu yukarıdaki değerlendirmeler ışığında ele alındığında benzer özellikler taşıdığı görülmektedir. Türkiye’de göç olgusu genel olarak 1950’lerde tarımda makineleşmenin yaygınlaşması ve sanayileşmenin belli bir ivme kazanması üzerine hızlı bir gelişim göstermiş, kırdan kente yoğun bir göç hareketi ortaya çıkmıştır. Bu hareket kentlerde hemen etkisini göstermiş, yerleşim alanlarında gecekondulaşma ve düzensiz yapılaşmalar ortaya çıkmıştır. Bu çerçevede Türkiye’deki göçlerin nedenleri olarak kırsal iticiliğini ve şehrin çekiciliğini ele almak gerekir. Kırsal iticiliğinin nedenleri olarak sanayileşmenin gelişmesi, kırsal alanlardaki hızlı nüfus artışı, kırsal alanlarda miras yoluyla tarım alanlarının daralması, tarımda makineleşmenin artması ve buna bağlı olarak tarımsal işgücüne olan ihtiyacın azalması, kırsal alanda olan ekonomik istikrarsızlık ve sosyal problemler, doğal afetlerin ve zaman zaman güvenlik problemlerinin ortaya çıkması, siyasal sorunların ve terör olaylarının temel insan haklarını ve özgürlükleri tehdit etmesi, kırsal kesimde iş, eğitim ve sağlık hizmetlerindeki imkânların sınırlı olması gibi nedenler olduğu ifade edilebilir. Buna karşılık şehrin çekiciliğinin nedenleri olarak şehrin insanlara daha cazip gelmesi, şehirlerde eğitim ve sağlık hizmetlerinin yaygınlığı, şehirlerde iletişim ve ulaşım imkânlarının daha iyi olması, sanayinin ve hizmet sektörünün gelişmiş olmasıyla birlikte ekonomik imkânların fazlalığı, temel insan hakları ve özgürlüklerin korunma koşullarının ve güvenlik olanaklarının daha iyi olması gibi nedenler olduğu ifade edilebilir. Bununla birlikte Türkiye’de şehirlere göçlerle birlikte birtakım sıkıntılar ortaya çıkmıştır. Gecekondulaşma, işsizlik sorunu, alt yapı ve ulaşım sorunu, konut sorunu, bölgelerarası yatırımlarda, şehirleşme oranında ve nüfus yoğunluğunda dengesizlik sorunu, şehirle bütünleşme sorunu, çevre sorunları gibi olaylar bunlardan bazılarıdır. Gecekondulaşma olgusu küresel bir olgudur. Gecekondulaşma, Türkiye’de özellikle 1950’li yıllardan sonra tarımda yaşanan yapısal dönüşümün sonunda şehirlere doğru yönelen göç dalgalarının neden olduğu sosyal, siyasal, kültürel ve ekonomik boyutları bulunan çok yönlü bir olgudur. Genellikle büyük metropollerde öncelikle gecekondu mahalleleri şehrin çevresinde kurulmuş olmasına rağmen zaman içinde şehir genişledikçe bu gecekondu iç tarafta kalmışlardır (Koçak ve Terzi, 2012: 178). Bu çerçevede göçmenlerin temel konut ihtiyacını karşılamak için yapılan gecekondu şehirlerin fiziki dokusunu bozmuş ve çarpık bir kentleşmenin ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Düzensiz şehirleşmenin ortaya çıkardığı olumsuz durumlardan biri, bölgelerarası yatırımlarda, şehirleşme oranında ve nüfus yoğunluğundaki dengesizliktir. Şehirleşme süreci içinde şehre göç eden insanların genellikle metropollere (İstanbul, Ankara, İzmir) gitmeleri ile hem bölgelerarası yatırımlarda hem şehirleşme oranında hem de nüfus yoğunluğunda sorunlar ortaya çıkmaktadır. Nüfusu kalabalıklaşan şehre daha fazla yatırım yapılmak zorundadır. Şehirleşmeden dolayı Türkiye'nin kentleşme oranı ve nüfus alma oranı fazla olan özellikle batı illerine yatırım yapılması gerekmektedir. Türkiye'nin metropol şehirlerinde nüfus, genelde kentleşmenin etkisiyle artarken, göç edilen bölgelerin nüfusunda azalma gerçekleşir. Bu durum ise nüfus dağılımında ve bölgelerarası yatırımlarda dengesizliklere neden olur. Bu çerçevede kırdan kente göç eden insanların, kentle bütünleşme sorunu yaşadıkları gözlenmektedir. Bu durum da kentte iki ayrı kesimin ve birbirinden az veya çok farklılık gösteren kültürel değerlere sahip toplumsal grupların oluşmasına neden olmaktadır. Göçmenler ilk başlarda sosyo-kültürel ve ekonomik nedenlerden dolayı kent yaşamına hemen ayak uyduramamakta zaman içerisinde gelen ikinci ve üçüncü kuşaklarla da aralarında sorunlar ortaya çıkmaktadır. Ayrıca, şehre ayak uyduramayan ve şehir yaşamını içselleştiremeyenlere karşı kentlilerin küçümseyici, dışlayıcı tutum ve davranışlarda bulunmasının etkisiyle de göç edenler kentle bütünleşme sorunları yaşayabilmektedir. Hem kentte bulunanlar hem de kente göç edenlerin birbirlerine uyum sağlayamamaları kentlere de olumsuz yansımıştır. Bu tür sosyal içerikli uyum problemlerinin yanında kente göçlerle birlikte ortaya çıkan diğer bir problem alanı da fiziksel çevre alanında görülmüştür. Bu çerçevede nüfusu artan şehirlerin çevre sorunları artmıştır. Çevre sorunlarını ortaya çıkaran temel nedenlerin başında “düzensiz kentleşme” gelmektedir. Çevre kirlenmesinin yoğunluk kazandığı bölgeler genel olarak kirlenme sorununu doğuran, yoğun göçün alındığı bölgelerdir. Bu bölgelerin başında metropolitan alanlar gelmektedir. Bu durum nedeniyle çevre kirlenmesi konularında, bu metropolitan alanlar için, uzun süreli ve planlı politikaların geliştirilmesi gerekmektedir (Koçak ve Terzi, 2012: 179-180). Türkiye’de son dönemlerde kentsel dönüşüm politikaları çerçevesinde planlı şehirleşmeye ağırlık verildiği görülmektedir. Bu durum şehirlerin başta göç olmak üzere çeşitli nedenlerden dolayı ortaya çıkan düzensizliğine önemli bir çözüm olarak değerlendirilebilir. Söz konusu bu dönüşüm ağırlıklı olarak daha önceki düzensiz yapılaşmalardan kaynaklanan fiziki çevre sorunlarına dönük bir politikanın yansımaları oluşturmaktadır. Bu çerçevede yeni yerleşim yeri planlarının da hızlı bir şekilde oluşturulması ve sosyo-kültürel karşılaşmaların daha az sorun doğuracak şekilde dizayn edilmesine hizmet edecek düzenlemelerin yapılması önem kazanmaktadır.

Sonuç

Göç olgusu çok eski tarihlere kadar uzanmaktadır. Tarihsel süreç içerisinde farklı amaçlarla yapılan göç hareketlerinin sonuçları yapılan göçün yoğunluğuna bağlı olarak farklılık arz etmektedir. Küreselleşme sürecinin iletişim ve ulaşım araçlarındaki gelişmeler nedeniyle yoğun bir şekilde yaşanmaya başladığı 1990'lı yıllardan itibaren çeşitli saiklerle ortaya çıkan göç olgusu hem fiziki hem de toplumsal çevre üzerinde önemli etkileri olan bir olgu olarak daha fazla hissedilir olmuştur. Belli bir yere yapılan yoğun göç öncelikle çevre üzerinde değişikliklere neden olmaktadır. Bu çerçevede yaşanan göçün yoğunluğuna bağlı olarak değişebilen çevresel etkilenme göç edilen yerlerin gelişmişlik düzeyine ve göçü sindirebilme kapasitesine göre değişiklik arz etmektedir. Yapılan göç çok yoğun değilse ve göç edilen yer gelişmiş ve göçü sindirmede yüksek bir kapasiteye sahipse genel olarak büyük çaplı sorunlar ortaya çıkmazken bunun tersi bir durumda önemli çevresel ve toplumsal sorunların yaşanması kaçınılmaz olmaktadır. Bunun en önemli sonucu olarak büyük şehirlerde gecekondulaşma ve gettolaşmalar yaşanırken bu mekânların kendilerini yeniden ürettikleri melez bir kültür de oluşmaktadır. Bu kültür genel olarak gelinen yerin kültürü ile daha önceki kültürün karşılaşması sonucu ortaya çıkan ve zaman zaman kendi içerisinde kültürel bir çatışmanın da yaşandığı bir özellik taşımaktadır. Gecekondulu veya getto kültürü olarak da tanımlanabilecek bu kültür şehrin geri kalan kültürü ve yine benzer şekilde farklı grupların oluşturduğu farklı getto kültürleri ile kimi zaman çatışmakta ve bu çatışma üzerinden kendini yeniden üretmektedir. Bu çerçevede denilebilir ki göç olgusu göç hareketlerine hazır olmayan şehirlerde plansız kentleşmenin ortaya çıkmasına neden olmakta ve çevre sorunlarını beraberinde getirmektedir. Bununla birlikte göç olgusu göçmenler ve mukimler arasında toplumsal ilişkilerin ve iletişimin yeniden yapılandırılmasını gerektirmekte ve zaman zaman toplumsal uyum sorunlarının ortaya çıkmasına da neden olmaktadır. Bu sorunların ortaya çıkmasını engellemek toplumsal bir arada yaşama kültürünün geliştirilmesine bağlı görünmektedir. Bu çerçevede oluşturulacak bir arada yaşama kültürü, kültürel karşılaşmaların daha sorunsuz bir biçimde yaşanmasına, kültürel alışverişlerle insan topluluklarının birbirlerini daha iyi anlama ve birbirlerine yaklaşma potansiyelini güçlü bir şekilde hayata geçirmelerine önemli katkıda bulunacaktır.

Kaynakça

Aksoy, Zeynep (2012), “Uluslararası Göç ve Kültürlerarası İletişim”, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt: 5 Sayı: 20, 292-303.

Ceritli, İsmail (1995), “Şehirleşmeye Bağlı Çevre Sorunlarını Oluşturan Temel Kaynaklar”, Ekoloji Çevre Dergisi, Sayı:17, 15-21.

Çakır, Sabri (2011), “Geleneksel Türk Kültüründe Göç ve Toplumsal Değişme”, SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi Journal of Social Sciences, Sayı:24, 129-142.

Koçak, Yüksel ve Terzi, Elvan (2012), “Türkiye’de Göç Olgusu, Göç Edenlerin Kentlere Olan Etkileri ve Çözüm Önerileri”, Kafkas Üniversitesi, İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt: 3, Sayı: 3, 163-184.